

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
До захисту допущено
Завідувач кафедри

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
“ ____ ” _____ 2015р.

Дипломна робота
освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст”

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.02030304 «Переклад»

на тему: «Мовні засоби вираження функціонально-семантичної категорії
каузативності в англійській мові та їх відтворення під час
перекладу українською мовою»

Виконала студентка V курсу, групи ЛА-42с

Коломієць Ірина Василівна _____
(підпис)

Керівник викладач, Бялківська Я.В. _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали) (підпис)

Рецензент доцент, к. пед. н. Голуб Т.П. _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали) (підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Студент _____
(підпис)

Київ - 2015 року

ВСТУП

В останні десятиріччя в лінгвістиці спостерігається підвищений інтерес до досліджень зіставного й типологічного характеру, що зумовлено інтенсифікацією соціокультурних і мовних контактів, прагненням осмислити будову певної частини мови через порівняння її з іншими мовами, сформуванню загальної теорії мовних підсистем і категорій через залучення фактів якомога більшої кількості різноструктурних мов. Значна увага приділяється вивченню категорії каузативності.

Традиційно каузативність розглядалась в мовознавстві як лінгвістична, граматична, понятійна, функціонально-семантична, універсально-мовна категорія, яка має мислиннево-мовленнєву природу, висвітлюючись у мисленні і репрезентуючись у мові та мовленні згідно з концептуальним планом комунікативної ситуації. Дослідженню цієї категорії присвячена досить велика кількість наукових робіт, зокрема Е. Е. Корді [17], А. М. Амадова [2], А. Вежбицької [7] та інших.

Актуальність дослідження визначається необхідністю зіставного й типологічного вивчення мовних засобів вираження категорії каузативності, що зумовлено недостатньою висвітленістю даного питання у науковій літературі.

Об'єктом дослідження є категорія каузативності, а **предметом** – лексичні та граматичні одиниці сучасної англійської мови, які реалізують каузативні відношення, а також способи перекладу зазначених одиниць на українську мову.

Метою дослідження є встановлення та опис спільних і диференційних рис мовних засобів вираження категорії каузативності в англійській мові та засобів їх відтворення при перекладі українською мовою.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- розглянути поняття каузативності та її природу;
- проаналізувати розвиток досліджень каузативності;
- визначити семантико-синтаксичні особливості каузативних дієслів;

- визначити основні мовні засоби вивчення каузативності в англійській мові та надати їх характеристику;
- визначити основні засоби передачі категорії каузативності в українській мові;
- виявити закономірності відтворення англійських каузативних конструкцій засобами української мови.

Методи застосовані в роботі, зумовлені метою і поставленими для її реалізації завданнями. Основними методами, які використано у дослідженні, є описовий (для вивчення й упорядкування мовних засобів вираження функціонально-семантичної категорії каузативності на основі їх системних зв'язків) і функціональний (для виявлення системних семантичних особливостей та функціонального діапазону засобів вираження каузативних відношень на різних мовних рівнях). Крім того, було використано порівняльно-історичний метод (використовувався для аналізу розвитку досліджень у сфері каузативності та для виявлення способів класифікації каузативних конструкцій різними науковцями). Метод порівняння використовувався для визначення понять: «каузація», «причиновість», «каузативність» та «причинно-наслідкові відношення». В другому розділі курсової роботи було використано метод аналізу, для вивчення мовних засобів вираження каузативності та для вибору одиниць, що досліджуються в роботі. Для детального розгляду складових компонентів каузативних конструкцій вживався метод конкретизації. Для того, щоб завершити кожен розділ логічними висновками та для виділення досягнутих результатів, було використано метод індукції. Для аналізу та зіставлення мовних засобів вираження категорії каузативності в англійській та українській мовах було використано метод спостереження та опису.

Матеріалом дослідження послуговували тексти англійських письменників, зокрема Джека Лондона, Теодора Драйзера, Еміса Кінгслі, Шарлотти Бронте, крім того були використані науково-технічні статті, інструкції та їх переклади українською мовою, з яких було вибрано 650 одиниць дослідження англійською мовою та, відповідно, 650 одиниць українською мовою.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що в ній узагальнюється визначення поняття категорії каузативності, виявляється її місце у системах англійської та української мов, а також розглядаються основні засоби відтворення англійських каузативних конструкцій українською мовою.

Практична цінність дослідження визначається можливістю застосування матеріалів дипломної роботи при викладанні теоретичної граматики, стилістики англійської мови, когнітивної лінгвістики, теорії комунікації.

Апробацію основних теоретичних положень дослідження здійснено на 2 конференціях: на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні філологічні студії: теоретична та прикладна лінгвістика» (Київ-Буча, 2015) та на VIII міжнародній студентській науково-практичній конференції «Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов» (Київ, 2015).

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, *summary*, додатків та списку використаної літератури.

SUMMARY

This paper is dedicated to the research of the functional-semantic category of causativity, which realizes the semantics of conceptual category of causality and represents “cause – effect” relation. It also outlines the history of studies of the category of causativity in domestic and foreign linguistics, highlights the variety of ways and approaches to the analysis of the problem of causative relations, defines the register and status of multilevel units of expressing category of causativity in the modern English language. The category of causativity is expressed by language means on different levels (lexical, morphological and syntactic). Causative verbs are considered to be the most productive among the expressive means of causativity and they have their own features. For instance, in English transitive verbs are called concealed causatives.

Talking about morphological means of expressing causativity one should say that English affixes are mainly polysemantic that is why causativity is the only of their possible meanings. The role of affixes in the process of expressing causativity is not so significant comparing to other means.

Syntactic way of expressing causativity is basic in modern English. Causal relations are often expressed in complex sentences with the subordinate clause and in compound sentences which have their own structural and semantic specification.

Despite a great variety of scientific papers, there are questions about category of causativity which are still unsolved. That is why this category has a big range of peculiarities which should be learnt.

While analyzing the translation peculiarities of causative constructions we found that there are some means of translation which are typical both for belletristic literature and for science and technology literature. The most frequent one is translation by similar causative constructions in Ukrainian and it is typical for both types of texts. However, for translations of belletristic literature complex sentences are typical while since and technology translations do not often use that translation mean.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ КАУЗАТИВНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	8
1.1. Визначення поняття каузативності	8
1.2. Вивчення каузативності в діячості	11
1.3. Лінгвістична природа каузативності	14
1.4. Семантико-синтаксичні особливості каузативних дієслів	16
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	22
РОЗДІЛ 2. МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАУЗАТИВНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	23
2.1. Засоби вираження каузативності	23
2.2. Лексичні засоби вираження каузативності	27
2.3. Морфологічний спосіб вираження каузативності	35
2.4. Синтаксичний спосіб вираження каузативності	37
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	46
РОЗДІЛ 3. ВІДТВОРЕННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ КАУЗАТИВНОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	47
3.1. Особливості перекладу англійської категорії каузативності українською мовою	47
3.2. Особливості перекладу англійських каузативних конструкцій в художній та науково-технічній літературі	49
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	53
ВИСНОВКИ	54
SUMMARY	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	58

ДОДАТОК 1. Вираження категорії каузативності в художній літературі та способи її перекладу 64

ДОДАТОК 2. Вираження категорії каузативності в науково-технічній літературі та способи її перекладу 116

ДОДАТОК 3. Аналіз способів вираження категорії каузативності в англійській мові 147

ДОДАТОК 4. Прийоми перекладу англійської категорії каузативності на українську мову 148

ДОДАТОК 5. Кількісний аналіз використання перекладацьких прийомів в науково-технічних та художніх текстах 149